

(א) לעיל (ו' ע"ג) (ב) כ"ב ק"ה, (ג) נכירות מ"ה, (ד) ו"ח (ע"ה) פירש"י פ"ה ב"מ י"ד: כתובות (ג,א) (ה) מהרש"ם פ"ה א' (ו) ע"ה מוספות כ"ב כ"ג: ד"ה אי דלכא ומוס' לקמן מו: ד"ה ה"ג

»

תורה אור השלם

1. בעל הבור ישלם כסף ישיב לבע"ל והמתן יתנה לו: שמות כא לד

»

גיליון הש"ס

גמ' מספיקא ל"י אי כיוורש. ע" כ"ב כב ע"ב מוספות ד"ה תמנר:

»

הנהגות הגר"א

[א] תוס' ד"ה משהחזיק כ"ו כ"ו שלא הלך כ"ו, י"ב ור"ף מפרש שערינו עם שדויתו ע"ש: [ב] שם ב"ד וכלא נתן מעות איירי, י"ב רמב"ם: מפרש אפילו בנתן מעות: [ג] בא"ד ואל"ה ולמנא, י"ב לפי מ"ש במוס' למטה ד"ה רב הולא כ"ו לא קשה מתי וע"י מוספות ב"מ ד"ה ד"ה עד:

»

רבינו חננאל

פ' חייאתא קטירי, נדך קשור מלא ולא ארדו) אי מים אי יין או שמן יש בו, וקניניה אותו במה שיש בו ונמצא מים, כך זה. ורב הונא אמר כל מילי מיטב הוא לא א' דוקא אלא או כסף או מיטב. ואותו עליה רב נתמן כרב לרבות שוה כסף, ופרקי ליה הכא במאי עסקי? בדלית ליה. ואמ' ליה רב נתמן בדלית ליה פשיטא, דאמרי אינשי ממיר שדוהן [פארן] איפרע. ואמ' ליה רב הונא מהו דתימ' אמרי' ליה ויל טרח ובין אייתי לה, קמיל דלא. מיהא שמעינן דלא מסלקין לבעל חוב בארעא בשומא אלא היכא דקום לן דלית ליה ללוה מעת למיפרעיה. אבל אי אית ליה מעות, מחוייבין ליה למיפרעיה או לזבזבי הוא ולאיתיי ליה מעותיו. יש מי שאומ' הני מילי בניזקין, דתימ' בהו מיטב. והאי דרשטין ב' הכותב לאשתו אמ' ליה רב [פסא] לרב חמא ודאי אמריתו שמעתי דקום מאן דרטיק, וזוי בחבירה ואמ' ליה שקיל מן ארעא, אמרי' ליה ויל ובין ואיתי ליה. ואמ' ליה, לא. התם נמי בדקין לן ביה דלית ליה וזוי, וכבר פירשנוהו בתחלת פרק המוכר פירות י"ז. ופה ומבואר. אמר רב אסי כספים הרי הן בקרקע למאי חילת? לענין שטב, הרי דרב הונא. אימא וכן אמר רב אסי. אימר (ב' א' אחין שחלקו ובא בעל חוב ונטל חלקו שלאחד מהן, רב אמ' בטלה מחלוקת וחתורין וחקורין ב' החלקין הנשארים לג' חלקין, ושמואל אמ' ויתר. רב אסי אמ' רב אסי האח שנטל חלקו רביב בקרקע ורביע במעות. רב אסי מספקא ליה אי כרב ונטל חלק כאחד מן השנים אי כשמואל ואינו נטל כלום. ובין דמספקא ליה, קיימ' לן

עסיקין. עוררין לומר שלנו היא: חייסא דקיערי. שק קשורה (ז' מלא רוח: ואיכל דאמרי אפילו באחריות נמי. אפי' קבל אחריות עליו דיש לומר הואיל וסופו לחזור עליו עכשיו נמי יחזור ויטלנה אפי"ה אינו יכול לחזור בו: דאמר ליה. מוכר: אחוי טרפך. כחמנו

לך ב"ד שטר טירפא שצדין נטלו ממך ואשלין לך: רב סולא אמר. לא קשיא קראי דלעיל כסף ומיטב דהכי קאמר רחמנא או כסף יתן לו או מיטב שדמויו. והא דלא איירי רב הונא עד הכא משום דצני לאסוקי למילתא דרבי ישמעאל ור"ע דנענו לעיל [ו:] כשהן שמין אותו (י' בינונית) בשלו הן שמין ו' ועד הכא קמיירי ואילי: שוה כסף, ואת אמרת כסף: דגליס ליה. לא כסף ולא שדות: מהו דסימא אמרין ליה. למזיק: ויל טרח וזבין. סובין כספק ואיתי ליה כסף קמ'': לענין מיטב. דאפי' יש לו עדיית מסלק כספק אי צני: היינו דרב הונא. והוא ליה לממר וכן אמר רב אסי: ונטל קרקע. בשביל מצות אביהם: דאזיל האי. אח: ושקיל פלגא כנספים. עם אחיו והיינו דקאמר הרי הן כקרקע דנענל כספים נמי ירע חלי חובו של אביו: האי צרא והאי לא צרא. בתמיה. כלומר צעל כספים לא הרי צרא לפרוע חוב אצוי אצל צעל קרקע הוי צרא: אינא דאמרי דלאדך גיסא פרכין דנענל כספים לא ליחייב דאמר ליה לצעל קרקע להכי שקלי כו': לשני אחין שחלקו. קרקע: וצא ב"ה ונטל חלק האחד. דמשלם לו האחר חצי חלקו או קרקע או מסלק ליה צווי והיינו הרי הן כקרקע דמני מסלק ליה צווי כבקרקע: נטלה מחלוקת. סותה חלוקה צטילה ומוחרים וחולקים צויה החלק הנשאר: ויסר. אבד: רביע בקרקע. יחזיר לו רביע חלקו או קרקע או מעות: ורביע במעות. (ד' י:) חלק ועשה צה מאמנר ונתן גט ונענל: כיוורש דמו. ועל שניהם לפרוע הלכך מחצית חלקו יחזיר לו: אי נלקוחוס דמו. ואין לו עליו כלום הלכך רביע מאותו חלק המגיעו

יפרע דה"ל ספק ממון וכל ממון המוטל כספק חולקים ואין נוטל עמו אלא רביע והלה יכול לסקול או בקרקע או במעות: ל"א ורביע במעות.

ממש לצד רביע בקרקע והיינו הרי הן בקרקע. מספקא ליה אי כיוורשין דמו ומייצ להחזיר דמו ומיניה חלקו קרקע ולא יכול לסקול במעות או נלקוחות דמו ומיניה כלוקח באחריות דמי ומייצ להחזיר לו מחצית מה שאיצד אצל במעות יכול לסקול הלכך יחזיר רביע בקרקע כיוורשים ורביע במעות כמוכר באחריות. ולשון ראשון שמעתי:

אצל הכא דנענל הקרקע כספק ולא צעל הכספים דמנטולי דימאי לא משתעבדי לצ"ח פשיטא דעל דעת כן חלקו שאם יפסיד צעל הקרקע שיחזור על צעל כספים:

ומדך חלקו ש"ל אחד מהם. ואם תאמר והא כל אחד חייב לפרוע חוב אציהן ואין יכול לטול חלק האחד דקדמית צברק י"ט נוהלין (ב"ב דף קה). ילא עליהם שטר חוב צבור ונתן פי עניס ויז לומר דמיירי הכא ששאו אפוטיותי:

ורב אמר בט"ה מחלוקת. משמע דלא מצי לסקולין צווי מדקאמר צטלה מחלוקת ותימה מ"ש מדרב אסי דאית ליה שיכול לסקול צווי צאותו רביע שנטל מכה ירושה ויש לומר דרב אסי כצירא ליה דאפילו הוו יורשים מצי לסקולין צווי משום דאמנר ליה אנא לצעל חוב נמי מסלקנא צווי ורב אין חושש לאותה סברה ואע"ג דמיירי שששאו אפוטיותי לא מיירי כעין אפוטיותי דהמקבל (ב"מ דף ק'): דמשמע הסם דלא מצי מסלקן ליה צווי ואם תאמר מכל מקום יתן מעות ויפרה הקרקע מצעל חוב דקיימא לן פרק המפקיד (ע" דף ל'): דשומא דהרא לעולם ויש לומר דנפקא מינה היכא דנזנה או אורחא דאמנר הסם דלא דהרא:

כיוורשים הוו. דלי נלקוחות באחריות הוו אמאי צטלה מחלוקת ישלם לו מעות: **רב אסי מספקא ל"ה בו.** בלשון ראשון פ"ה שנטול חלקו בקרקע או במעות משום דמספקא ליה אי כיוורשין הוו אי נלקוחות שלא באחריות הוו וקשה מנ"ל לגמרא שמספקא ליה לרב אסי כלל כיוורש דלמא פשיטא ליה דלאו כיוורשים יניחו אלא מספקא ליה אי הוו נלקוחות באחריות או נלקוחות שלא באחריות לכך נראה כלשון אחריו: **ה"ל רב** נושא רביע בקרקע ורביע במעות. דלא שייך ביה המוציא מחזירו עליו הראיה:

לקחו זה מה בלוס, והוא הדין לענין חזרה ביוצג. דאיכא למ"ד האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין הן אינו ציבול דלרב אין מחזירין. וסיון דלוס, הוא הלכך מחצית חלקו יחזיר לו (שם). האחרים שחלקו לקוחות. דאין צריכה ונמצא אצל אחד נטל חלק אחדו וזכאילו מחציתו זה בחלקו של זה דמי, והיינו לקוחות, וסיון נלקוחות נניחא והא דאין כלוקח שלא באחריות דמי, כאלו אמרו זה הוא איני מקבל אחריות חלקך עלי דמי, דמסתמא לא מקבל, דאע"ג דרבי מוכר קרקע לחבירו קיי"ל אחריות טעות סופר הוא, אם לא פירש בשטר המכירה, הני מילי היכי דזנין קרקע מתכניה, דלא שיי איתס וזו כדלי. אצל לגבי ירושתא אחין דכל אחד טעל חלקו, כהניא הניא דאיהו לא מקבל אחריות על של חבירו גמר ומקנה ליה לחבירו חלקו לגמרי שלא יקבל חבירו אחריותו עליו וזו משתעבד לו שדה, כי היכי דרדייה לא משתעבד לחבירו (שם). **מספקא ליה אי כיוורשין דמו.** ומייצ כהניא דהיה המוטל כספק חלקו, או פירש מעות יחזיר לו. דל"ל אלא הו לי וזו והוא מפקיעת ליה בחוץ ובשבילי דכל היכי דפליגי בגמרא תתנא מנאי או תתנא אמרמי' כי האי הונא ששאלה ספק לו להכס דכדרי מן השנים, הרי הוא רגיל לתפוס דכדרי שניהם, בנקמת ספירה ליה כי האי ונמקתה ס"ל כאלדך, אבל הכא מצי דחזיר לו חלקו כן (שם).

(א) ע"י מוס' ד"ה רב הונא. (ב) כ"ו ע"ב כ"ד"ף.

ארבעה אבות פרק ראשון בבא קמא

מ.

ויצאו עליה עסיקין. פירוש עורררים אצל אין לפרש אנסיס דא"כ אפי' באחריות משהחזיק צה אמאי יכול לחזור לינמא ליה מולך גרס: **משעהחזיק בה אין יבול א'חזור.** צפ"ק דב"מ (דף יד): פרש"י אע"ג שלא נתן

HebrewBooks.org © Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ויצאו עליה עסיקין *עד שלא החזיק בה יכול לחזור בו משהחזיק בה אין יכול לחזור בו מ"ט דאמר ליה חייאת דקטרי סברת וקבלת מאימת הואי חזקה ימכי דייש אמצרי ודוקא שלא באחריות אבל באחריות לא ואיכא דאמרי: אפי' באחריות נמי דאמר ליה אחוי טירפך ואשלים לך רב הונא אמר או כסף או מיטב אייתיביה רב נתמן לרב הונא וישיב (ז' לרבות שוה כסף אפילו סובין הכא במאי עסקין בדלית ליה אי דלית ליה פשיטא מהו דתימא אמרין ליה זיל טרח ובין ואיתי' ליה כסף קמ"ל אמר רב אסי כספים הרי הן כקרקע למאי הלכתא אילמאי לענין מיטב היינו דרב הונא אלא לשני אחים שחלקו ונטל אחד קרקע ואחד כספים ובא בעל חוב ונטל קרקע ידאיויל האי ושקיל פלגא בכספים בהדיה פשיטא האי ברא והאי לאו ברא איכא דאמרי אדרבה לאידך גיסא דא"ל להכי שקלי כספים דאי מגנבי לא משתלמנא מינך ולהכי שקלת ארעא דאי מטרפא לא משתלמא לך מידי מינאי אלא לשני אחים שחלקו ובא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהן והא אמרה רב אסי חדא זימנא דאיתמר ה האחים שחלקו ובא בעל חוב ונטל חלקו של אחד מהן רב אמר ה'בטלה מחלוקת ושמואל אמר ויתר ר'ורב אסי אמר נוטל רביע בקרקע ורביע במעות רב אמר בטלה מחלוקת קסבר האחים שחלקו כיוורשים הוו ושמואל אמר ויתר קסבר האחים שחלקו ילקוחות וכלוקח שלא באחריות דמי ורב אסי אמר נוטל רביע בקרקע ורביע במעות * מספקא ליה אי כיוורשין דמו אי בלקוחות דמו הלכך נוטל רביע בקרקע ורביע במעות אלא מאי הרי הן בקרקע לענין מיטב אי הכי היינו דרב הונא אימא וכן אמר רב אסי א"ר זירא אמר רב הונא 'במצוה עד שלישי מאי שלישי אילימא

טרח וזבין ואיתי' וזוי כדאמר רב אסי אמר או כסף או מיטב. פ"ה שצא לתוך קראי דלעיל וז"ל שלא הספיק לסיים דכדרי עד שהקשה לו ואית דגרסי אמר רב הונא וקאי אמתניתין דתניא צביטצ הארץ ואמר רב הונא דלאו דוקא מיטב אלא או כסף או מיטב וצפסר רב אלפס פירש דרב הונא צריה דרב יהושע ורב פפא דלעיל [ו:] פליגי דארע צביטצ דהכל דלעיוה סברי כל מילי מינא הוא ואפי' סובין ורב הונא סבר דלא הוי מיטב אלא או כסף או קרקע ופסק כרב פפא וכרב הונא צריה דרב יהושע שהם צמחאי ור"ת אין סובר כן דמפרש שיש ג' דינין צנוקין או כסף או מיטב ואי לית ליה אפי' סובין וצ"ח אי אית ליה וזוי לא מצי לסקולין אלא צווי כדמוכח דהכונס (כתובות פו). גבי ההוא תולה מעותיו צנכרי הוה ואי לית ליה וזוי לא יאמר ליה זיל טרח וזבין ואיתי' וזוי כדאמר רב אסי אמר או כסף או מיטב (דף מו: ושם) ופועל אי לית ליה לצעל הצית וזוי אמר ליה זיל טרח וזבין ואיתי' וזוי כדמוכח הצית והעליה (ב"מ דף קיח). **פשיטא הא' ברא ואל' ברא.** ואל"ה ואמנא פשיטא ליה והא שמואל אמר צסמוך צא ב"ה ונטל חלקו של אחד מהם ויתר וי"ל כשחלקו קרקע דוקא אית ליה דויתר דשניהם עומדים צספק זה כמו זה ועל דעת כן חלקו דמי שיפסיד יפסיד צעל הקרקע שיחזור על צעל כספים:

כמו כן דינו כדאמרין לקמן צפרק הפרה (דף מו: ושם) ופועל אי לית ליה לצעל הצית וזוי אמר ליה זיל טרח וזבין ואיתי' וזוי כדמוכח הצית והעליה (ב"מ דף קיח). **פשיטא הא' ברא ואל' ברא.** ואל"ה ואמנא פשיטא ליה והא שמואל אמר צסמוך צא ב"ה ונטל חלקו של אחד מהם ויתר וי"ל כשחלקו קרקע דוקא אית ליה דויתר דשניהם עומדים צספק זה כמו זה ועל דעת כן חלקו דמי שיפסיד יפסיד צעל הקרקע שיחזור על צעל כספים:

ומדך חלקו ש"ל אחד מהם. ואם תאמר והא כל אחד חייב לפרוע חוב אציהן ואין יכול לטול חלק האחד דקדמית צברק י"ט נוהלין (ב"ב דף קה). ילא עליהם שטר חוב צבור ונתן פי עניס ויז לומר דמיירי הכא ששאו אפוטיותי: **ורב אמר בט"ה מחלוקת.** משמע דלא מצי לסקולין צווי מדקאמר צטלה מחלוקת ותימה מ"ש מדרב אסי דאית ליה שיכול לסקול צווי צאותו רביע שנטל מכה ירושה ויש לומר דרב אסי כצירא ליה דאפילו הוו יורשים מצי לסקולין צווי משום דאמנר ליה אנא לצעל חוב נמי מסלקנא צווי ורב אין חושש לאותה סברה ואע"ג דמיירי שששאו אפוטיותי לא מיירי כעין אפוטיותי דהמקבל (ב"מ דף ק'): דמשמע הסם דלא מצי מסלקן ליה צווי ואם תאמר מכל מקום יתן מעות ויפרה הקרקע מצעל חוב דקיימא לן פרק המפקיד (ע" דף ל'): דשומא דהרא לעולם ויש לומר דנפקא מינה היכא דנזנה או אורחא דאמנר הסם דלא דהרא:

כיוורשים הוו. דלי נלקוחות באחריות הוו אמאי צטלה מחלוקת ישלם לו מעות: **רב אסי מספקא ל"ה בו.** בלשון ראשון פ"ה שנטול חלקו בקרקע או במעות משום דמספקא ליה אי כיוורשין הוו אי נלקוחות שלא באחריות הוו וקשה מנ"ל לגמרא שמספקא ליה לרב אסי כלל כיוורש דלמא פשיטא ליה אי הוו נלקוחות באחריות או נלקוחות שלא באחריות לכך נראה כלשון אחריו: **ה"ל רב** נושא רביע בקרקע ורביע במעות. דלא שייך ביה המוציא מחזירו עליו הראיה:

לקחו זה מה בלוס, והוא הדין לענין חזרה ביוצג. דאיכא למ"ד האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין הן אינו ציבול דלרב אין מחזירין. וסיון דלוס, הוא הלכך מחצית חלקו יחזיר לו (שם). האחרים שחלקו לקוחות. דאין צריכה ונמצא אצל אחד נטל חלק אחדו וזכאילו מחציתו זה בחלקו של זה דמי, והיינו לקוחות, וסיון נלקוחות נניחא והא דאין כלוקח שלא באחריות דמי, כאלו אמרו זה הוא איני מקבל אחריות חלקך עלי דמי, דמסתמא לא מקבל, דאע"ג דרבי מוכר קרקע לחבירו קיי"ל אחריות טעות סופר הוא, אם לא פירש בשטר המכירה, הני מילי היכי דזנין קרקע מתכניה, דלא שיי איתס וזו כדלי. אצל לגבי ירושתא אחין דכל אחד טעל חלקו, כהניא הניא דאיהו לא מקבל אחריות על של חבירו גמר ומקנה ליה לחבירו חלקו לגמרי שלא יקבל חבירו אחריותו עליו וזו משתעבד לו שדה, כי היכי דרדייה לא משתעבד לחבירו (שם). **מספקא ליה אי כיוורשין דמו.** ומייצ כהניא דהיה המוטל כספק חלקו, או פירש מעות יחזיר לו. דל"ל אלא הו לי וזו והוא מפקיעת ליה בחוץ ובשבילי דכל היכי דפליגי בגמרא תתנא מנאי או תתנא אמרמי' כי האי הונא ששאלה ספק לו להכס דכדרי מן השנים, הרי הוא רגיל לתפוס דכדרי שניהם, בנקמת ספירה ליה כי האי ונמקתה ס"ל כאלדך, אבל הכא מצי דחזיר לו חלקו כן (שם).

עין משפט ור מצוה

עין א ב ג מ"י פ"ט מהלכות מוכרה הל' א סמג עשין סב טו"ש"ע ח"מ ח"מ רכ"ו סק"ה:
עין ד ה מ"י פ"י מהל' נהלות הלכה א סמג עשין לו טו"ש"ע ח"מ סימן קעה סק"ה ד:

עין ו מ"י פ"ב מהלכות שכנים הלכה יז ופ' יא מהלכות שמיטה ויזל הלכה כ סמג עשין פ"ב טו"ש"ע ח"מ סימן קעג סק"ה ג:
עין ז ר"ד אלפס פ"ג דסוכה דף רנ"ז):

»

מוסף רש"י

ויצאו עליה עסיקין. עוררין, כמו (בראשית טו) התעסקו עמו (ב"ם יד.). עד שלא החזיק בה יכול לחזור בו. אם לא נתן מעות (כתובות צג.) וב"ם יד.). אינו יכול לחזור בו. ואפילו לא נתן מעות שהקרקע נקמה במקום המעות על זה הורה (ב"ם יד.) שהקרקע נקמה במקום כי א"ל חוק וקיי ויש מחזיקין מיד ונתמנין מעות לאחר זמן ומשהחזיק צה נחמייח המעות (כתובות צג.) חייאתא. שק קטן, דקיערי. מלא קשירם (שם וב"ם שם).

סברת וקבלת. דדמי מחיצות כסף, כלומר נחצית לאצד מעותין מספק (כתובות צג.) מוכי דייש אמצרי. לאו צהילוך מיירי אלא בהצנכת המעלה ודש הקרקע לתמן את המעלה וחלקו דהיינו עלל וגדל (רשב"ם ב"ב ק.). אפילו באחריות נמי. מכרה לו אינו יכול לחזור צו מחמת עסיקין, ולא אמרין סוף סוף עליה הדין ואסתווי דינא לנתן (כתובות צג.) אע"ג דסוף סוף עליה הדין אין יכול לחזור צו, שהמכר מעכב עליו ולא מצי אמר הוא האילו וסופרן לטעל לי מעותי השאד דכדרי צאנכס (ב"ם יד.). אחוי טירפך ואשלים לך. כשעמיתין וזכו דבין ויכתוב לך דינין שטר טורף עלי שצדין טרפיה ממך בשבילי צה לענין דן, וכל כמה צה מעות צדין איני ילא מהס (שם) אחוי טירפך, שטר טירפא צמ"ד שכתבו לך שצלה השהה מידן דבין ותחזור עלי לטורף, לא זמן שלא יצאה מידן לא אשלים, שהציה עסקין שאין וזכין דבין (כתובות צג.) ישיב. כסף יציע לצעלי, דהוא ליה למיכתב צעל הבור ישלם כסף לעצולו, ישיב דכנת רחמינא לנתן, לו האילו וצבר כחצי ישלם, לרבות כל השבות (ע"ה ז.). ורב אסי אמר. לא צטלה מחלוקת לטול מהס מחלק אחי כרב, ובס לא ויתר כשמואל לגמרי, אלא טעל רביע קרקע משדה אחיו, דהיינו חצי חציו, או רביע יתן לו אחי מעות דמאי א"ל אלא הוי מחלוקת ליה לצעל חוב צווי שחרי לא נחמייח לו אפי' כי אם ס' ולידדך נמי וזוי משלמנא, וטעמא מפרש לקמי' דמספקא ליה אי כרב אי כשמואל וממון המוטל כספק חלקו (רשב"ם ב"ב דף ק.). כיוורשים הוו. מורכ ירשין י"ט עליהם לפרוע צין כולן מוכת אביהן, דמשום חזקה לא אסתלקו מדקתי' דדידיה מנעל חוב דלאהור, דצפריה ליה לרב י"ט צריה, הוכריה דכדרי שיה כל אחד חלק הראוי לו ונמצא דלא